

महाराष्ट्र शासन

उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग

शासन निर्णय क्र.कौविका-२०१०/(३/२०१०)/व्यशि-५

मंत्रालय, विस्तार भवन, मुंबई-४०० ०३२.

दिनांक : १९ मे, २०१०.

पहा : १. पंतप्रधान कार्यालय, नवी दिल्ली यांची क्रमांक. ३६०/३१/सी/८/०८-इएस,II
दि.१ जुलै, २००८ ची अधिसूचना.

२. योजना आयोग, भारत सरकार, नवी दिल्ली यांचे क्रमांक. क्यु-१९०१९/२/०८-एलईएम/एलपी,
दि.२४ जुलै, २००८ चे आदेश

प्रस्तावना- मा.पंतप्रधानाच्या अध्यक्षतेखाली राष्ट्रीय स्तरावरील कौशल्य विकासासंदर्भातील धोरण निश्चित करण्यासाठी राष्ट्रीय कौशल्य विकास परिषदेची (Prime Minister's National Council on Skill Development) स्थापना संदर्भाधिन क्र. १ च्या अधिसूचनेद्वारे करण्यांत आली आहे. मा.पंतप्रधानाच्या अध्यक्षतेखाली गठीत करण्यांत आलेली राष्ट्रीय कौशल्य विकास परिषद ही प्रामुख्याने कौशल्य विकास संदर्भातील महत्त्वाची राष्ट्रीय धोरणे ठरविणे, वित्तीय व प्रशासकीय अंमलबजावणी संदर्भातील निर्णय घेणे, कौशल्य विकास संदर्भातील कार्यवाहीबाबतच्या प्रगतीचा वेळोवेळी आढावा घेणे, आवश्यकतेनुसार याबाबतच्या ध्येय धोरणामध्ये बदल / सुधारणा सुचविणे, त्याचप्रमाणे कौशल्य विकासाच्या दृष्टीने सरकारी व खाजगी क्षेत्रामध्ये समन्वय साधणे या उद्देशाने गठीत करण्यांत आली आहे. सदरहू कौशल्य विकास परिषदेने ५०० दशलक्ष कुशल मनुष्यबळाची निर्मिती सन २०२२ पर्यंत करण्याचे उद्दिष्ट ठेवले आहे.

२. मा.पंतप्रधानाच्या अध्यक्षतेखाली गठीत करण्यांत आलेल्या सदर राष्ट्रीय कौशल्य विकास परिषदेला सहाय्य करण्याच्या दृष्टीने तसेच खाजगी उद्योगधंद्याचा सहभाग प्राप्त करून घेण्याच्या दृष्टीने राष्ट्रीय कौशल्य विकास महामंडळ (नॅशनल स्किल डेव्हलपमेंट कार्पोरेशन) तसेच राष्ट्रीय कौशल्य विकास समन्वय मंडळाची (नॅशनल स्किल डेव्हलपमेंट को-ऑर्डिनेशन बोर्ड) स्थापना करण्यास मान्यता देण्यांत आली आहे. उपाध्यक्ष, नियोजन आयोग, भारत सरकार, नवी दिल्ली यांच्या अध्यक्षतेखाली राष्ट्रीय कौशल्य विकास समन्वय मंडळाची (National Skill Development Co-ordination Board) स्थापना करण्यांत आली आहे.

३. कौशल्य विकास कार्यक्रमाच्या संदर्भात राष्ट्रीय स्तरावर चालना देण्यासाठी केंद्र शासनाने उपरोक्तप्रमाणे गठीत केलेल्या राष्ट्रीय कौशल्य विकास परिषदेच्या धर्तीवर राज्यातील राष्ट्रीय कौशल्य विकास कार्यक्रमाला चालना देण्याच्या दृष्टीने मा.मुख्यमंत्र्यांच्या अध्यक्षतेखाली राज्यस्तरीय शिखर परिषदेची तसेच सदरहू शिखर परिषदेस सहाय्य करण्याच्या दृष्टीने मा.मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य यांच्या अध्यक्षतेखाली कार्यकारी समितीची स्थापना करण्यास मान्यता देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :- उपरोक्त पार्श्वभूमीवर राज्यातील कौशल्य विकास कार्यक्रमाची आखणी करण्यासाठी व त्यानुसार राष्ट्रीय कौशल्य विकास कार्यक्रमाची अंमलबजावणी करण्याच्या दृष्टीने खालीलप्रमाणे शिखर परिषद गठीत करण्यास मान्यता देण्यांत येत आहे.

शिखर परिषदेची रचना

१. मा.मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य	अध्यक्ष
२. मा.उपमुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य	सह अध्यक्ष
३. मा.मंत्री, उच्च व तंत्र शिक्षण	उपाध्यक्ष
४. मा.मंत्री, वित्त व नियोजन	सदस्य
५. मा.मंत्री, उद्योग, रोजगार व स्वयंरोजगार	सदस्य
६. मा.मंत्री, कामगार	सदस्य
७. मा.मंत्री, ग्राम विकास	सदस्य
८. मा.मंत्री, शालेय शिक्षण	सदस्य
९. मा.मंत्री, कृषि	सदस्य
१०. मा.राज्यमंत्री, उच्च व तंत्र शिक्षण	सदस्य
११. मा.मुख्य सचिव	सदस्य
१२. तज्ञ सदस्य २ (ऑटोमोबाईल, माहिती व तंत्रज्ञान, रिटेल, बँकिंग व फायनान्स, पर्यटन, इ. क्षेत्रातील).	सदस्य
१३. कौशल्य विकास क्षेत्राशी संबंधित २ NGO	सदस्य
१४.नामांकित उद्योजक-२	सदस्य

निमंत्रक - प्रधान सचिव, उच्च व तंत्र शिक्षण

शिखर परिषद कार्यकक्षा -

१. कौशल्य विकास संदर्भातील राज्याचे धोरण ठरविणे, त्या अनुषंगाने वित्तीय व प्रशासकीय अंमलबजावणी संदर्भातील निर्णय घेणे, कौशल्य विकास संदर्भातील कार्यवाहीबाबतच्या प्रगतीचा वेळोवेळी आढावा घेणे, आवश्यकतेनुसार याबाबतच्या ध्येय धोरणामध्ये बदल / सुधारणा सुचविणे, कौशल्य विकासामधील प्रादेशिक असमतोल दूर करण्याच्या दृष्टीने धोरणात्मक निर्णय घेणे.
२. अ.जा. / अ.ज. / अल्पसंख्यांक / दारिद्र्य रेषेखालील व्यक्ती / महिला घटक / ग्रामीण / शहरी / आदिवासी व दुर्गम भाग इत्यादी घटकांकरीता कौशल्य विकास धोरण निश्चित करणे.
३. दर्जात्मक शिक्षक / पायाभूत सुविधांचा महत्तम वापर करणे, यादृष्टीने उणिवा दूर करण्यासाठी उपाययोजना सुचविणे.
४. कौशल्य विकास संदर्भातील उणिवा निश्चित करून त्या भरून काढण्याच्या दृष्टीने नियोजन करणे व राज्याच्या कौशल्य विकासामध्ये वृद्धी करणे.

उपरोक्त कार्यकक्षेच्या अनुषंगाने कार्यवाही करण्यासाठी मा.मुख्यमंत्र्यांच्या अध्यक्षतेखाली कौशल्य विकाससंदर्भातील शिखर परिषदेच्या नियतकालिक (periodical) बैठका आयोजित करण्यांत येतील.

कौशल्य विकास कार्यक्रम कार्यकारी समिती

उपरोक्त शिखर परिषदेस राज्यातील कौशल्य विकास कार्यक्रमाची धोरणे निश्चित करणे, सदर कार्यक्रमाच्या प्रगतीवर देखरेख ठेवणे इत्यादी विविध बाबींसंदर्भात सहाय्य करण्यासाठी मा.मुख्य सचिव यांच्या अध्यक्षतेखाली खालीलप्रमाणे कार्यकारी समिती गठीत करण्यास मान्यता देण्यांत येत आहे.

१. मा.मुख्य सचिव	अध्यक्ष
२. प्रधान सचिव, उच्च व तंत्रशिक्षण	उपाध्यक्ष
३. सचिव, उद्योग	सदस्य
४. सचिव, कामगार	सदस्य
५. सचिव, नियोजन	सदस्य
६. सचिव, वित्त	सदस्य
७. सचिव, रोजगार व स्वयंरोजगार	सदस्य
८. सचिव, शालेय शिक्षण	सदस्य
९. सचिव, ग्राम विकास	सदस्य
१०. राज्यातील २ कुलगुरु	सदस्य
११. अध्यक्ष, CII, पश्चिम विभाग	सदस्य
१२. अध्यक्ष, फिक्की, पश्चिम विभाग	सदस्य
१३. प्रकल्प व्यवस्थापक, मुंबई ट्रॉन्स्फॉर्मेशन सपोर्ट युनिट, मुंबई.	सदस्य
१४. प्रतिनिधी, बिल्डर असोशिएशन ऑफ इंडिया, पश्चिम विभाग	सदस्य
१५. प्रतिनिधी, रिटेलर्स असो. ऑफ इंडिया, पश्चिम विभाग	सदस्य
१६. अध्यक्ष, इंडियन मर्चंट चेंबर्स	सदस्य
१७. मुख्य कार्यकारी अधिकारी, बाँबे चेंबर्स ऑफ कॉमर्स अँड इंडस्ट्रिज	सदस्य
१८. अध्यक्ष, एम्प्लॉयर फेडरेशन ऑफ इंडिया	सदस्य
१९. अध्यक्ष, नास्कॉम, पश्चिम विभाग	सदस्य
२०. शिक्षण क्षेत्रातील ४ तज्ञ- (व्यवसाय शिक्षण, उच्च शिक्षण, कृषी, तंत्र शिक्षण)	सदस्य

निमंत्रक

संचालक (प्रशिक्षण), व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय

कार्यकारी समितीची कार्यकक्षा

१. मा.पंतप्रधानाच्या राष्ट्रीय कौशल्य विकास परिषदेने सन २०२२ पर्यंत देशामध्ये ५०० दशलक्ष कुशल मनुष्यबळ निर्मितीचे उद्दिष्ट ठेवले आहे. त्यानुसार राज्यामध्ये निर्माण करावयाच्या कुशल मनुष्यबळ निर्मितीचे उद्दिष्ट ठरवून त्याकरीता कौशल्य विकास कार्यक्रमाचा आराखडा तयार करणे. सदर आराखडा मा.मुख्यमंत्र्यांच्या अध्यक्षतेखालील राज्यस्तरीय शिखर परिषदेस मान्यतेसाठी सादर करणे. तसेच सदर आराखड्यास मान्यता मिळाल्यानंतर त्याची अंमलबजावणी प्रकल्प (Project) म्हणून करणे.
२. राज्यांत / देशात / परदेशात लागणा-या कुशल मनुष्यबळाच्या मागणीचे अनुमान काढून कौशल्य विकास कार्यक्रमाची आखणी करण्याकरीता शिफारस करणे (Manpower Mapping).

३. कौशल्य विकास कार्यक्रमाच्या अंमलबजावणीसाठी अंदाजित केलेल्या खर्चासाठी निधी उपलब्धतेचे स्रोत निश्चित करणे जसे-१) राज्य शासन, २) केंद्र शासन / जागतिक बँक, ३) खाजगी उद्योग समुह /

औद्योगिक संघटना (PPP)

४. केंद्र शासनाकडून कौशल्य विकास कार्यक्रमाबाबत वेळोवेळी प्राप्त होणा-या मार्गदर्शक सूचनांची

अंमलबजावणी करण्यासाठी करावयाच्या उपाययोजनांबाबत शिफारशी करणे.

५. कौशल्य विकास कार्यक्रमाबाबत आराखडा तयार करताना खालील बाबी विचारात घेण्यांत याव्या.
- १) व्यवसाय प्रशिक्षणाचा खर्च कमी करण्यासाठी पब्लिक प्रायव्हेट पार्टनरशिप तसेच सहयोगी संस्थांशी करार करून अधिकतम प्रशिक्षण सुविधा निर्माण करणे.
  - २) विविध खात्यामार्फत राबविल्या जाणा-या प्रशिक्षण योजनांचा आढावा घेऊन सर्व योजनांना एका विभागाखाली आणणे व दर्जा राखण्यासाठी एकाच यंत्रणेमार्फत प्रमाणपत्र देणे. बाल कामगार, बाल सुधार गृहातील विद्यार्थी / अपंग / विधवा / घटस्फोटीत महिला इत्यादीकरीता प्रशिक्षण कार्यक्रम आयोजित करणे, जिल्हानिहाय गरजा, उपलब्ध सोयी सुविधा, उद्योजकांच्या गरजा या सर्व बाबींचा अभ्यास करून कौशल्य विकासाकरीता जिल्हानिहाय आराखडा तयार करून, त्यास शिखर परिषदेची मान्यता घेणे. जिल्हानिहाय आराखड्यावर आधारित नविन व्यवसाय / नवीन अभ्यासक्रम हाती घेण्याचे उपक्रम जिल्हयातील विविध उद्योजकांशी समन्वय / संपर्क साधून विद्यार्थ्यांना on the job training मिळण्याकरीता नियमित उपक्रम राबविणे जेणेकरून आवश्यक त्या दर्जाचे कुशल मनुष्यबळ (skilled workers) तयार होईल.
  - ३) राज्यातील सर्व शाळा / महाविद्यालये / तंत्रनिकेतने / औ.प्र.संस्था इ. माध्यमातून मॉड्युलर एम्प्लॉएबल स्कील (MES) व्यवसाय अभ्यासक्रम राबविणे व त्याबाबतचे प्रमाणपत्र देण्याची व्यवस्था निर्माण करणे.
  - ४) प्रत्येक प्रशिक्षण संस्था / व्यवसाय अभ्यासक्रमाच्या शाळेत सॉफ्ट स्कील विकसित करण्यासाठी फिनिशिंग स्कूल संकल्पना राबविणे.
  - ५) शासकीय शैक्षणिक संस्थांमधील शैक्षणिक कामकाज पूर्ण झाल्यानंतर (शाळा / महाविद्यालये सुटल्यानंतर) अशा संस्था कौशल्य विकास कार्यक्रमाला चालना देण्याच्या उद्देशाने खाजगी संस्थांना उपलब्ध करण्याच्या दृष्टीने करावयाच्या कार्यवाहीबाबत शिफारशी करणे.
  - ६) कौशल्य विकास कार्यक्रमाचा आराखडा तयार करताना भविष्यात कुशल मनुष्यबळाची आवश्यकता असणा-या क्षेत्राकरीता नविन अभ्यासक्रम तयार करणे, अभ्यासक्रमात सुधारणा करणे यासाठी कायम यंत्रणा तयार करण्याबाबत शिफारशी करणे, प्रशिक्षकांच्या प्रशिक्षणा संदर्भात उपाययोजना सुचविणे, इत्यादी.
  - ७) रोजगार सेवायोजन केंद्राचे व्यवसाय मार्गदर्शन केंद्रामध्ये रुपांतर करण्यासाठी सहाय्य व समन्वयन करणे. अशा केंद्रामध्ये कौशल्य विकास कार्यक्रमाबाबत माहिती संकलित करण्याच्या दृष्टीने उपाययोजना प्रस्तावित करणे.
  - ८) कौशल्य विकास कार्यक्रमांमध्ये सहभागी होणारे उद्योग समुह / औद्योगिक आस्थापना, अशासकीय स्वयंसेवी संस्था किंवा शैक्षणिक संस्था इत्यादींना प्रोत्साहनात्मक सहाय्य देण्याच्या दृष्टीने धोरण ठरविणे.
  - ९) कौशल्य विकास कार्यक्रमाची राज्यामध्ये यशस्वीरित्या अंमलबजावणी करण्याच्या दृष्टीने आवश्यक असलेले कायदे करण्या संदर्भात शिफारसी करणे.
  - १०) कौशल्य विकास कार्यक्रमाच्या संदर्भात विद्यार्थ्यांना प्रशिक्षण देणा-या विविध शासकीय / खाजगी संस्था / महाविद्यालयांच्या मूल्यांकन व अधिस्विकृती (Assessment / Accreditation) करण्यासाठी विश्वासाह कार्यप्रणाली निश्चित करणे.

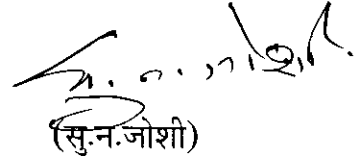
उपरोक्त कार्यक्षेत्राच्या अनुषंगाने कार्यवाही करण्यासाठी मा.मुख्य सचिवांच्या अध्यक्षतेखाली गठीत करण्यांत आलेल्या कौशल्य विकासासंदर्भातील कार्यकारी समितीची दोन महिन्यातून किमान एक बैठक आयोजित करण्यांत यावी.

राज्य कौशल्य विकास मंडळ स्थापना (State Skill Development Board)

कौशल्य विकास कार्यक्रमाची अंमलबजावणी राज्यामध्ये करण्याच्या दृष्टीने महाराष्ट्र राज्य व्यवसाय शिक्षण परीक्षा मंडळाचे रुपांतर (अधिकारी व कर्मचारीवृंदासह) कौशल्य विकास मंडळामध्ये करण्यास तत्त्वतः मान्यता देण्यांत येत आहे. तसेच महाराष्ट्र राज्य व्यवसाय शिक्षण परीक्षा मंडळ, वांद्रे, मुंबई यांच्यामार्फत राबविण्यांत येणा-या विविध अल्प मुदतीच्या कार्यक्रमांचा MES मध्ये अंतर्भाव करण्यास याद्वारे मान्यता देण्यांत येत आहे. सदर संदर्भातील सविस्तर आदेश स्वतंत्ररित्या निर्गमित करण्यांत येतील.

हा शासन निर्णय शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेत स्थळावर उपलब्ध करण्यांत आला असून त्याचा संगणक संकेतांक क्र. २०१००५१९१५४३२६००१ आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(सु.न.जोशी)

अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन.

प्रति

मा.मुख्यमंत्री / मा.उपमुख्यमंत्री व सर्व संबंधित मंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई

मा.मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई

सर्व संबंधित प्रशासकीय विभागांचे प्रधान सचिव/सचिव, मंत्रालय, मुंबई

उपरोक्त परीषद / समितीमधील सर्व अशासकीय सदस्य [संचालक (प्रशिक्षण) यांचेमार्फत पत्राने]

महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क संचालनालय, मंत्रालय, मुंबई.

सर्व सहसचिव / उपसचिव, उच्च व तंत्रशिक्षण विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

संचालक (प्रशिक्षण), व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.

प्र.संचालक (व्यवसाय शिक्षण), व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.

अध्यक्ष, महाराष्ट्र राज्य व्यवसाय शिक्षण परीक्षा मंडळ, वांद्रे (पूर्व), मुंबई.

संचालक (तंत्र शिक्षण), तंत्र शिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.

संचालक (कला), कला संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.

संचालक (उच्च शिक्षण), उच्च शिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.

संचालक (ग्रंथालय), ग्रंथालय संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.

सहसंचालक/उपसंचालक, व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण, प्रादेशिक कार्यालय, मुंबई / नाशिक / औरंगाबाद / पुणे / अमरावती / नागपूर. [संचालक (प्रशिक्षण) यांचेमार्फत]

सर्व जिल्हा व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण अधिकारी, [संचालक (प्रशिक्षण) यांचेमार्फत]

मा.प्रधान सचिव, उच्च व तंत्र शिक्षण यांचे स्वीय सहाय्यक.

महालेखापाल (लेखा परीक्षा) महाराष्ट्र-१/२, मुंबई/नागपूर.

महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता) महाराष्ट्र-१/२, मुंबई/नागपूर.

कार्यासन व्यशि-१,२,३,४.

निवड नस्ती. (व्यशि-५) २ प्रती.